

τουαλισμοῦ — Πανψυχισμοῦ — Πανζωϊσμοῦ — Πανπνευματισμοῦ — Πανθεισμοῦ φτάνει στή Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου σὲ ἀπόγειό της. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς τελείας αὐτοσυνείδησης τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος — ἀπολύτου ὄντος. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος, ὡς ὑπέροχης καὶ μοναδικῆς ἀρχῆς τοῦ Σύμπαντος, ἀρχῆς αὐτενεργείας καὶ αὐτοδημιουργίας, μ' ἓνα λόγο Ἐλευθερίας. Ἡ Φιλοσοφία τῆς πνευματικῆς ἐνόρασης — θεωρίας — θείας τοῦ Ἀπολύτου καὶ τοῦ Αἰωνίου, τοῦ Ἐνός, τοῦ Θεοῦ.

Β' ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

1. DESCARTES. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος, ἐσωτερικευμένη μετὰ τὴν Φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου καὶ τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου (σύνθεση τοῦ Πλατωνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ) βρῆκε τὴν πιὸ καθαρὴ ἔκφρασή της καὶ τὴν πιὸ στέρεη θεμελίωσή της στοὺς Νεώτερους Χρόνους στή Φιλοσοφία τοῦ Descartes. Ὁ Descartes εἶναι ὁ θεμελιωτὴς ἀπ' τὸ ἓνα μέρος τοῦ μεταφυσικοῦ Δυϊσμοῦ τῶν Νεώτερων Χρόνων (ἐπιρροασμένος ἴσως ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ), ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Σπιριτουαλισμοῦ τοῦ Νεώτερου Εὐρωπαϊκοῦ Κόσμου.

Τὸ μεγάλο σφάλμα τοῦ Descartes ὑπῆρξε τὸ σφάλμα τοῦ μεταφυσικοῦ δυϊσμοῦ του, σφάλμα, ποὺ ἐχτυπήθηκε σφοδρότατα ἀπὸ μεγάλους φιλοσόφους. Ὁ Δυϊσμός τοῦ Descartes, στήν περιοχὴ τῆς Μεταφυσικῆς, ὑπῆρξε πράγματι μιὰ μεγάλη πνευματικὴ πλάνη μετὰ δλεθριώτατες συνέπειες γιὰ δλη τὴν Ἀνθρωπότητα. Ὁ δημιουργὸς «τοῦ Λόγου περὶ τῆς Μεθόδου» δυστυχῶς δὲν κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὴν ὑψιστὴ καὶ μοναδικὴ ἀρχὴ τοῦ ὄντος, τὴν ἀρχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐνότητάς του, τὴ θεμελιώδη ἀρχὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, καὶ διχάζει τὸ ἐνιαῖο ὄν σὲ δύο, σὲ ὕλικὸ καὶ πνευματικὸ ὄν. Μὲ τὸ πνεῦμα ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τῆς μηχανιστικῆς κοσμοθεωρίας του φτάνει ὡς τὸ σημεῖο νὰ θεωρῇ ὅλους τοὺς οργανισμοὺς τῆς ζωῆς καὶ συνεπῶς καὶ τὸν Ἄνθρωπο, ὡς ἀπλὲς μηχανές.

Ἡ μηχανιστικὴ αὐτὴ θεωρία τοῦ Descartes, βάση μιᾶς μηχανιστικῆς Βιολογίας στὰ Νεώτερα Χρόνια — πραγματικὴ ἀντινομία μέσα σὲ ὄλο σύστημα τῆς φιλοσοφίας του — εἶχε πράγματι καταστροφικὲς συνέπειες στήν Ἱστορίαν τῆς Φιλοσοφίας τῶν Νεώτερων Χρόνων. Καὶ μιὰ ἀπὸ τίς συνέπειες αὐτὲς ὑπῆρξε ἡ μεγάλη ἐνίσχυση τοῦ ρεύματος τῆς ὕλιστικῆς κοσμοθεωρίας στοὺς τελευταίους αἰῶνες. Στ' ἀληθινὰ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Ὑλισμοῦ τῆς Γαλλίας τοῦ 17ου καὶ τοῦ 18ου αἰῶνα ἐπήγασαν ἀπὸ τὴν μηχανιστικὴν αὐτὴν θεωρίαν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη ὑπηρεσία τοῦ Descartes πρὸς ὄλη τὴν Ἀνθρωπότητα εἶναι τὸ γεγονός ὅτι κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τὴν ἀληθινὴ οὐσία τοῦ πνευματικοῦ στοιχείου τοῦ ὄντος καὶ μετὰ τὴν φιλοσοφίαν του αὐτὴ ἐγένετο ὁ θεμελιωτὴς τοῦ ἀληθινοῦ Σπιριτουαλισμοῦ τῶν Νεώτερων Χρόνων, τοῦ δευτέρου κλαδιοῦ τῆς φιλοσοφίας του.

Ὁ κύριος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes εἶναι ἡ στέρηση θεμελίωση τῆς Μεταφυσικῆς ἀπάνω σὲ γερὰ καὶ ἀσάλευτα θεμέλια. Καὶ τὰ θεμέλια αὐτά, στὰ μάτια τοῦ Descartes, εἶναι τὰ θεμέλια τῆς ἄμεσης αὐτοσυνείδησης τοῦ Πνεύματος, τοῦ ἐλεύθερου καθαροῦ θεωρητικοῦ δημιουργικοῦ Λόγου, τῆς πνευματικῆς δύναμης τῶν ἀπολύτων, ὀλοφάνερων, ὀλοκάθαρων καὶ καταξάστρων ξεχωριστῶν καθολικῶν καὶ ἀναγκαίων πνευματικῶν ἀληθειῶν ἢ ἰδεῶν (*idées claires et distinctes, idées évidentes*).

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ πρωταρχικὴ σημασία καὶ θεμελιώδη ἀξία στὴ σκέψη τοῦ Descartes ἔχει ἡ μέθοδος τῆς Μεταφυσικῆς. Μὲ τὴ σκέψη αὐτή, ὡς ξεκίνημα, ὅλο τὸ βῆρος τῆς Φιλοσοφίας τὸ ρίχνει ἀπάνω στὸ πρόβλημα τῆς ἀληθινῆς μεθόδου τῆς Μεταφυσικῆς.

Ἡ μόνη δοθῆ, φωτεινὴ καὶ γόνιμη μέθοδος τῆς Μεταφυσικῆς, στὰ μάτια τοῦ Descartes, δὲν εἶναι ἡ μέθοδος τῆς διασκεπτικῆς Σκέψης (*re-pensée discursive*), τῆς Λογικῆς, ἀλλ' ἡ μέθοδος τῆς ἄμεσης πνευματικῆς ἐνόρασης (*Intuition*), ἡ μέθοδος τοῦ φυσικοῦ ἐσωτερικοῦ φωτὸς τοῦ Ἀνθρώπινου Λόγου, ποὺ πρώτη πηγὴ του εἶναι ὁ θεῖος Λόγος. Ἡ θεωρία τοῦ φυσικοῦ φωτὸς τοῦ Ἀνθρώπινου Λόγου, ὡς θεῖου φωτὸς, εἶναι ἡ πιὸ σημαντικὴ καὶ πιὸ ὑψηλὴ θεωρία ὅλης τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes. Καὶ ἡ πρώτη στιγμὴ τῆς μεθόδου αὐτῆς τοῦ θεῖου φυσικοῦ φωτὸς τοῦ Λόγου εἶναι ἡ στιγμὴ τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ Λόγου. Τῆς ἀλήθειας τῆς αὐτοανακάλυψης καὶ αὐτοεπιβεβαίωσης τῆς ὄντολογικῆς ὑπαρξης καὶ πραγματικότητας τοῦ Ἀνθρώπινου ὄντος, ὡς στοχαστικοῦ, ὡς πνευματικοῦ ὄντος.

Στὴν ἀπόλυτη αὐτὴ ἀλήθεια τοῦ Λόγου ὁ Descartes ὑψώνεται μὲ τὴ μεθοδολογικὴ του ἀμφιβολία (*doute méthodique*) καὶ τὴν ἄμεση στὸ βῆθος Σκέψη — Ἐνόραση. Ξεκίνημα καὶ πρώτη ἀρχὴ τῆς Φιλοσοφίας του ἡ Σκέψη — Ἀμφιβολία. Ἡ Ἀμφιβολία ὁμῶς τοῦ Descartes δὲν εἶναι πραγματικὴ, οὐσιαστικὴ, ἀλλὰ μόνο μεθοδολογικὴ. Ὁ Descartes δὲν εἶναι σκεπτικιστὴς. Ἡ Φιλοσοφία του δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως σχέση μὲ τὸ Σκεπτικισμό. Στὴν πραγματικότητα ὁ Descartes εἶναι ὁ ἀντίπους τοῦ Σκεπτικισμοῦ. Ἡ Φιλοσοφία του πλέει μέσα στὴν ἀπόλυτη βεβαιότητα. Ἡ Σκέψη — Ἀμφιβολία γιὰ ὅλα, ἡ ἀπόλυτη ἄγνοια στὴν ἀρχὴ (συνάντηση μὲ τὸ Σωκράτη) μόνο ὡς ξεκίνημα καὶ ὑπόθεση, ὡς πρώτη στιγμὴ τῆς φιλοσοφικῆς Ἀπορητικῆς καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἀναζήτησης καὶ διερεύνησης τοῦ προβλήματος τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας τοῦ Λόγου.

Ἡ πρώτη ἄμεση πνευματικὴ ἐνόραση (*Intuition*), τὸ πρῶτο φυσικὸ φῶς τοῦ Ἀνθρώπινου Λόγου, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ Θεῖο Λόγο, δίνει τὴν ἀπόλυτη βεβαιότητα — ἀλήθεια τῆς Ἀμφιβολίας, τῆς Σκέψης — Ἀμφιβολίας. Ἐνα εἶναι πρῶτα — πρῶτα καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα ἀπόλυτα βέβαιο. Ὁ Ἀνθρώπος εἶναι ἓνα ὄν, ποὺ σκέπτεται καὶ ἀμφιβάλλει, δηλαδή ἓνα ὄν, ποὺ οὐσία του εἶναι ἡ Σκέψη, τὸ δημιουργικὸ Πνεῦμα. Ἡ Σκέψη, στὴν πρώτη στιγμὴ της, εἶναι Σκέψη — Ἀμφιβολία. Μὲ τὰ ἴδια του τὰ λόγια ὁ Descartes τονίζει: «Ὁ Ἀνθρώπος εἶναι ἓνα ὄν, ποὺ σκέπτεται, ἓνα ὄν

πὸ ἀμφιβάλλει, πὸ νοεῖ, πὸ οἰκοδομεῖ ἔννοιες, πὸ ἀποφαίνεται, πὸ καταφάσκει καὶ ἀρνιέται, πὸ θέλει, πὸ δὲ θέλει, πὸ φαντάζεται κι' αἰσθάνεται» (2ος μεταφ. στοχασμός).

Ἄλλ' ἡ Σκέψη — Ἀμφιβολία προϋποθέτει, μὲ ἀπόλυτη πνευματικὴ ἀναγκαιότητα καὶ βεβαιότητα, ἀπὸ ὀντολογικὴ ἀποψη, τὴν Ὑπαρξην. Τὴν Ὑπαρξην — Σκέψη. Ἡ Σκέψη — Ἀμφιβολία, στὴν οὐσία της καὶ στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα, εἶναι Σκέψη — Ὑπαρξην, Σκέψη — Ὀντότητα — ὀντολογικὴ Πραγματικότητα. Ἡ Σκέψη — Ἀμφιβολία — Ὑπαρξην ὀδηγεῖ ἤδη, μὲ ἀπόλυτη πνευματικὴ ἐσωτερικὴ ἀναγκαιότητα, στὴν ἀπόλυτη βεβαιότητα — ἀλήθεια — τοῦ Ἀνθρώπου, ὡς πνευματικοῦ ὄντος. «Σκέπτομαι ἄρα ὑπάρχω» («Cogito ergo sum»). «Ἐγὼ σκέπτομαι» (ergo cogito). Εἶναι ὁ πρῶτος ἀπόλυτος ἀκριβὴς καὶ ἀληθινὸς λόγος (πρῶτη ἀλήθεια τοῦ ἴδιου τοῦ Descartes). Ὑπάρχω ὡς σκεπτόμενο ὄν, ἄρα εἶμαι ἓνα πνευματικὸ ὄν. Ὡς καθαρὴ σκέψη εἶμαι στὴν οὐσία μου καθαρὴ πνευματικὴ φύση. Μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους τοῦ φιλοσόφου: «Δὲν εἶμαι λοιπόν, γιὰ νὰ μιλήσω μὲ ἀκρίβεια, παρὰ μόνο ἓνα ὄν πὸ σκέπτεται, δηλαδὴ ἓνα πνεῦμα, ἓνας νοῦς, ἓνας λόγος. Οἱ ὄροι αὐτοὶ εἶναι οἱ ὄροι, πὸ ἡ σημασία τους μοῦ ἦταν πρῶτῃτερα τελείως ἀγνωστῆ. Εἶμαι συνεπῶς ἓνα ἀληθινὸ ὄν, ἓνα ὄν, πὸ ὑπάρχει. Ἀλλὰ τί ὄν; Τὸ εἶπα: Ἐνα ὄν, πὸ σκέπτεται (2ος μεταφ. στοχασμός). Οὐσία μου ἡ ψυχὴ μου. Ἡ ψυχὴ μου, στὴν ἀληθινὴ οὐσία της, εἶναι καθαρὴ σκέψη (pensée pure), καθαρὴ πνευματικὴ θεωρία — ἐνόραση — αὐτοσυνείδηση».

Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ τῆς πνευματικῆς φύσης καὶ οὐσίας τοῦ Ἀνθρώπου, «τοῦ σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω» («Cogito, ergo sum») εἶναι ἀπόλυτη ἀλήθεια τῆς ἐσωτερικῆς δυνάμεις τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀνθρώπου, τῆς πνευματικῆς ἐνορατικότητάς της, τοῦ θείου, στὴν πρῶτη πηγὴ του, φυσικοῦ ἐσωτερικοῦ πνευματικοῦ φωτός της.

Ἀπάνω στὴν πρῶτη αὐτὴ ἀπόλυτη ἀλήθεια τῆς μόνης ὀρθῆς φιλοσοφικῆς μεθόδου, τῆς ἐνορατικῆς καὶ αὐτοσυνειδησιακῆς μεθόδου, χτίζεται ὅλο τὸ οἰκοδόμημα τῆς σπιριτουαλιστικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes. Θεμελιώδη σημασία γιὰ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Descartes ἔχει ἡ θέλησή του τοῦ θεμελιωμοῦ τῆς Μεταφυσικῆς ἀπάνω σὲ ἀπόλυτα γερὰ καὶ ἀσάλευτη βάση. Καὶ ἡ βάση αὐτὴ δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ μόνο ἡ βάση τῆς πρῶτης ἀλήθειας τοῦ Λόγου, στὰ μάτια τοῦ Descartes, τῆς ἀλήθειας τοῦ Ἀνθρώπου, ὡς πνευματικοῦ ὄντος. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ βάση τῆς ἀπόλυτης ἀλήθειας τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς, ὡς καθαρῆς πνευματικῆς οὐσίας. Ὁ Ἀνθρώπος, στὴν ἀληθινὴ οὐσία του, εἶναι, μὲ ἀπόλυτη ἐνορατικὴ καὶ ἀποδεικτικὴ βεβαιότητα, ἓνα πνευματικὸ, ἓνα ἔμψυχο κι' ἔμβιο ὄν, πὸ ἡ οὐσία του εἶναι πνευματικὴ, κι' ἔχει ψυχὴ, ὡς καθαρὴ πνευματικὴ οὐσία. Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀνθρώπου εἶναι ἡ πρῶτη ἀρχὴ τῆς κίνησής του καὶ τῆς ζωῆς του. Κι' ἐδῶ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Descartes συναντιέται μὲ τὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία, (τὴν Προσωκρατικὴ Φιλοσοφία καὶ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλη καὶ τοῦ Πλωτίνου), πὸ ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ της εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπόλυτης ἐνότητος καὶ ταυτότητας τῆς Ψυχῆς καὶ τῆς Ζωῆς.

Ἡ «Ψυχὴ», στὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes, εἶναι καθαρὸ πνεῦμα, καθαρὴ πνευματικὴ οὐσία. «Ψυχὴ» καὶ «Πνεῦμα», στὴ φιλοσοφικὴ ὀρολογία τοῦ Descartes, ταυτίζονται ἀπόλυτα, εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτό, μιὰ οὐσία, μιὰ ὑπαρξή, μιὰ ὄντολογικὴ πραγματικότητα. Καὶ ὅλα ὅσα εἶναι ἀπ' τὴ φύση καὶ τὴν οὐσία τῆς Ψυχῆς — Πνεύματος, ὅπως ἡ Ζωή, εἶναι ψυχὴ — πνεῦμα.

Οὐσία τῆς Ψυχῆς — Πνεύματος ἡ καθαρὴ Σκέψη. Ἄλλ' ἡ καθαρὴ Σκέψη εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐλευθερία. Ἐλευθερία ἀπὸ τὸ σῶμα, ἀπ' ὅλο τὸν ὑλικὸ κόσμο. Ἡ Ἐλευθερία, ὡς ἀνεξαρτησία, στὴν οὐσία της, ἀπὸ τὸν ὑλικὸ Κόσμο, εἶναι καθαρὴ πνευματικὴ ἐνέργεια, πνευματικὴ αὐτενέργεια, πνευματικὴ αὐτοδημιουργία. Καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς Ἐλευθερίας, ὡς πνευματικῆς οὐσίας καὶ πνευματικῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας, γίνεται ἡ πρὸ στέρεθ βία τῆς Μεταφυσικῆς, ὡς ἐπιστήμης τῆς πολεμικῆς καὶ τῆς νίκης τοῦ Πνεύματος ἐναντίον τῆς Ὑλης, τοῦ Χρόνου καὶ τοῦ Θανάτου. Ἀπὸ τὴν Ἐλευθερία τὸ Ἀνθρώπινο Πνεῦμα ὑψώνεται στὶς κορυφές τῆς Μεταφυσικῆς καὶ στὸς κόσμους τῶν Ἰδεῶν, τῆς Ἀθανασίας καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἡ «Ψυχὴ», ὡς καθαρὴ ἄυλη πνευματικὴ οὐσία, ἀπολύτως ἀνεξάρτητη καὶ ἀπὸ τὴ Φύση — Ὑλη, ἔξω καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλο τὸν Κόσμο τῆς Ὑλης καὶ συνεπῶς καὶ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς Ὑλης καὶ τὸ νόμο ὅλων τῶν νόμων τῆς Ὑλης, τὸ νόμο τῆς Φθορᾶς καὶ τοῦ Θανάτου, εἶναι οὐσία ἀθάνατη. Ἡ πρώτη συνεπῶς ἀλήθεια τῆς σπυριτουαλιστικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes, ἡ ἀλήθεια τῆς Σκέψης — Ὑπαρξης (τοῦ «cogito, ergo sum») εἶναι τὸ θεμέλιο ὅλων τῶν θεμελίων ὅλης τῆς Φιλοσοφίας του.

Ἡ ἀρχὴ ὅλων τῶν ἀρχῶν καὶ ἡ ἀρετὴ ὅλων τῶν ἀρετῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς αὐτοανακάλυψης καὶ αὐτοαποκάλυψης τοῦ Ἀνθρώπου, ὡς πνευματικοῦ ὄντος, μὲ ἄλλους λόγους ἢ ἀρχὴ καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ Ἀνθρώπου, ὡς καθαρῆς πνευματικῆς οὐσίας. Ἡ οὐσία συνεπῶς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes εἶναι ὁ Σπυριτουαλισμὸς της. Καὶ ὁ Σπυριτουαλισμὸς τοῦ Descartes εἶναι ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα καὶ φωτεινότερα δημιουργήματα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Νεώτερου Εὐρωπαϊκοῦ Κόσμου. Μὲ τὸ Σπυριτουαλισμὸ του ὁ Descartes εἶναι ὁ πατέρας ὅλης τῆς Νεώτερης Εὐρωπαϊκῆς ἰδεαλιστικῆς Φιλοσοφίας.

Χαρακτηριστικώτατοι γιὰ τὴ σπυριτουαλιστικὴ Φιλοσοφία τοῦ Descartes εἶναι οἱ λόγοι τοῦ μεγάλου Γάλλου ἱστορικοῦ τῆς Φιλοσοφίας Émile Brehier: «Ὁ Descartes, μὲ μεγαλύτερη δύναμη καὶ ἀπ' αὐτὴν ἀκόμα τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, ἐχώριζε τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὶς Αἰσθήσεις καὶ δὲν εὑρισκε τὴν ἀλήθεια παρὰ μόνον στὸ Πνεῦμα καὶ ἀρχίζε τὴ φιλοσοφία του μ' ἓνα εἶδος ἀσκησης, πὺ ἀπομονώνει τὸ Πνεῦμα ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ Κόσμο γιὰ νὰ τὸ ἀφήσῃ μόνον του μπροστὰ στὸ Θεὸ καὶ μπροστὰ στὸν ἑαυτὸ του» (Ἱστορ. Φιλosoph. τόμ. Β. Μέρος Α. σελ. 203).

Ὁ Descartes εἶναι πράγματι ἐν' ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς Μεταφυσικῆς, καὶ τὰ εὐγενέστερα καὶ ὠραιότερα ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς Ἠθικῆς, πνεύματα ὅλου τοῦ Κόσμου καὶ ὅλων τῶν Ἐποχῶν. Ἡ συμβολὴ του στὴ θεμελίωση τοῦ φιλοσοφικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ Κόσμου ὑπῆρξε

κοσμοϊστορική. Ὁ Descartes εἶναι στ' ἀληθινὰ ὁ μέγας πρωτομάστορας τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Πνεύματος τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Νεώτερου Εὐρωπαϊκοῦ Κόσμου.

2. MALEBRANCHE (1638 — 1715). Ὁ Γάλλος φιλόσοφος Jules Simon στὴν Εἰσαγωγή του στὴν ἔκδοσή του τῶν ἔργων τοῦ Malebranche τονίζει: «Ὁ Malebranche εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς βαθεῖς μεταφυσικούς, ἓνας φιλόσοφος ἀπὸ τῆ γενιᾶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀλλὰ καὶ μαθητὴς τοῦ Descartes.»

Κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Malebranche εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ μεταφυσικοῦ Δυϊσμοῦ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes. Στὸ βᾶθος ὅμως ἡ Φιλοσοφία τοῦ Malebranche πραγματοποιεῖ τὴν ὑπέρβαση στὴ Φιλοσοφία τοῦ Σπριτουαλισμοῦ.

Ἡ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Malebranche εἶναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Πανενθεϊσμοῦ. Ἡ κοσμοθεωρία τῆς ἐνόρασης τοῦ Παντός μέσα στὸ Θεό. Τὸ Πᾶν, κατὰ τὴν κοσμοθεωρία αὐτὴ, ἐνορᾶται μέσα στὸ Θεό, ἀλλ' ὄχι καὶ ὁ Θεὸς μέσα στὸ Πᾶν. Ὁ Κόσμος καὶ ὁ Θεὸς δὲν ταυτίζονται ἐδῶ ἀπόλυτα, ὅπως στὸν Πανθεϊσμὸ τοῦ Spinoza.

Ὁ Malebranche εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους μύστες τῆς θρησκείας τοῦ Σπριτουαλισμοῦ, τῆς θρησκείας τῆς λατρείας τοῦ ἀπολύτου κι' αἰώνιου Πνεύματος. Ἡ ὑψιστὴ στιγμὴ τῆς μεταφυσικῆς του εἶναι ἡ στιγμὴ τῆς πνευματικῆς ἐνόρασης ὅλου τοῦ Κόσμου μέσα στὸ Θεό. Ὁ Θεός, στὸ νόημα τοῦ Malebranche, εἶναι τὸ ἀπόλυτο, ἄπειρο κι' αἰώνιο Πνεῦμα. Συνεπῶς ἡ θεωρία τοῦ Κόσμου μέσα στὸ Θεὸ εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Κόσμου μέσα στὸ ἀπόλυτο, ἄπειρο κι' αἰώνιο Πνεῦμα.

Ὁ Malebranche εἶναι ἓνας μυστικιστὴς. Μέσα στὸ φιλοσοφικὸ ἔργο του ἀκούγονται βαθύτατοι τόνοι ἠθικοὶ καὶ θρησκευτικοί, ποὺ προμηναῖνε τὴν ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ Φιλοσοφία τῆς Γαλλίας τῶν κατοπινῶν αἰώνων (Bousseau, Maine de Biran κ.ἄ.). Ὁλος ὁ Malebranche βρίσκεται μέσα στοὺς λόγους του αὐτοῦς: «Ἐγὼ οἰκοδομῶ ἀπάνω στὴν πίστη. Μύριοι λόγοι μοῦ δίνουν τὴ βεβαιότητα, πὼς τὰ θεμέλια τῆς πίστεως μου εἶναι ἀπόλυτα στέρεα.»

Ἡ σπριτουαλιστικὴ Φιλοσοφία τοῦ Malebranche εἶχε βαθύτατη ἐπίδραση στὴ Φιλοσοφία τοῦ Maine de Biran καὶ στὴ Φιλοσοφία τοῦ Σπριτουαλισμοῦ τῆς Γαλλίας τῶν δύο τελευταίων αἰώνων.

3. LEIBNIZ. Ὁ Leibniz εἶναι ἓν' ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ μεγαλοφυέστερα μεταφυσικὰ πνεύματα (génies) ὅλου τοῦ Κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων. Τὸ φιλοσοφικὸ σύστημά του, ἓν' ἀπὸ τὰ ἐκπληκτικώτερα, μεγαλοπνοώτερα καὶ ὑψηλότερα αἰώνια μνημεῖα τοῦ φιλοσοφικοῦ Λόγου, ἐμπνέει στὸ βαθὺ ἐνορατὴ καὶ στοχαστὴ τῆς Φιλοσοφίας τὸ αἶσθημα ἀπείρου θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ.

Ἡ Φιλοσοφία στὶς αἰώνιες κορυφές της εἶναι πάντα μιὰ γιγάντια καὶ τιτάνια προσπάθεια νὰ κλείσῃ μέσα σ' ἓνα συνθετικὸ ὄργανικὸ φιλοσοφικὸ ὄλο καὶ σύστημα τὸ σύνολο τῆς ἀπόλυτης κοσμικῆς πραγματικότητος καὶ

τῆς ἀνθρώπινης πνευματικῆς θεώρησής της, τὸ σύνολο τῆς Ἀνθρώπινης Γνώσης καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ Πνεύματος, τῆς Θρησκείας, τῆς Τέχνης, τῆς Φιλοσοφίας, τῆς Ἐπιστήμης, μὲ ἄλλους λόγους ὅλης τῆς πνευματικῆς θεωρίας τοῦ ἀπολύτου ὄντος καὶ τοῦ πνευματικοῦ Πολιτισμοῦ ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητας. Καὶ τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ Leibniz εἶναι ἕνας τιτανικὸς ἀγώνας καὶ ἀθλος συνθετικῆς πνευματικῆς ἐνόρασης ὅλου τοῦ Κόσμου, συνθετικῆς δημιουργικῆς Φιλοσοφίας, ὅπως καὶ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Πλωτίνου, τοῦ Descartes, τοῦ Kant, τοῦ Hegel κ. ἄ.

Ὁ δημιουργὸς τῆς «Μοναδολογίας» εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐλάχιστους κορυφαίους τοῦ ἀθάνατου χοροῦ τῶν μεγάλων ἀρχιτεχτόνων τῶν αἰώνιων Παρθενῶν τῆς Μεταφυσικῆς. Στὴ Φιλοσοφία του φτάνει στὸ ἀποκορύφωμά της ἡ γιγαντομαχία τοῦ φιλοσοφικοῦ Λόγου γιὰ τὴ συνθετικὴ καὶ σφαιρικὴ φιλοσοφικὴ σύλληψη τῆς ὁλότητας τοῦ Σύμπαντος, τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ μεταφυσικοῦ, τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ Σύμπαντος. Φυσικὰ ἡ γιγαντομαχία αὕτῃ τοῦ φιλοσοφικοῦ Λόγου ἔχει πολλὰς τὶς μεγάλες καὶ κρίσιμες στιγμὲς της, ὅπως καὶ στὴ Φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος καὶ κάθε μεγάλου δημιουργοῦ τῆς Μεταφυσικῆς, τὶς στιγμὲς τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης τοῦ σὲ ἀέναη ἀνησυχία, κίνηση, δημιουργικὴ ὁρμὴ καὶ πάλη καὶ ἀγωνία δημιουργικοῦ φιλοσοφικοῦ Πνεύματος.

Οἱ στιγμὲς αὗτὲς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Leibniz εἶναι οἱ στιγμὲς τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν ἔργων του: «Ὁ Λόγος τῆς Μεταφυσικῆς», «Τὸ Νέο σύστημα τῆς φύσης καὶ τῆς κοινωνίας τῶν οὐσιῶν», «Τὰ Νέα δοκίμια τῆς ἀνθρώπινης νόησης», «Τὰ Δοκίμια τῆς Θεοδικίας» καὶ ἡ «Μοναδολογία» εἶναι τὰ κυριώτερα ἀπὸ τὰ μεγάλα φιλοσοφικὰ ἔργα τοῦ Leibniz.

Ἡ «Μοναδολογία» εἶναι, χωρὶς καμμιά ἀμφιβολία, τὸ συνθετικώτερο καὶ ἀντιπροσωπευτικώτερο ἔργο τῆς φιλοσοφικῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Leibniz καὶ τὸ εὐαγγέλιο ὅλων τῶν εὐαγγελίων τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σπινιτουαλισμοῦ τοῦ Νεώτερου Εὐρωπαϊκοῦ Κόσμου. Μὲ τὴ φιλοσοφικὴ αὕτῃ δημιουργία του ὁ Leibniz ἀποκαλύπτεται ὡς ὁ θεμελιωτὴς τοῦ ἀπολύτου μονιστικοῦ Σπινιτουαλισμοῦ τῶν Νεώτερων Χρόνων.

Κατὰ τὴ «Μοναδολογία» τοῦ Leibniz, στὰ μάτια τοῦ ἀθάνατου δημιουργοῦ της, τὸ Σύμπαν εἶναι ἕνας ἄπειρος κι' αἰώνιος ὁργανισμὸς Ζωῆς — Πνεύματος, ἄπειρος κι' αἰώνιος Σύμπαν ἄπειρων ἀτομικῶν ὄντων, «Μονάδων», ὡς ἀπλῶν καθαρῶν πνευματικῶν καὶ μεταφυσικῶν οὐσιῶν μὲ ὅλες τὶς οὐσιαστικὲς ιδιότητες τῶν καθαρῶν, ἄϋλων πνευματικῶν οὐσιῶν καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα τὶς ιδιότητες τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἀθανασίας καὶ τῆς αἰώνιας φυσικῆς τάσης καὶ ὁρμῆς κι' ἐξέλιξης πρὸς τὸ Ἀνώτερο καὶ τὸ Τελειότερο. Ἀπειρος ὁργανισμὸς δυναμικοῦ πνευματικοῦ ὄντος, δημιουργικῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ αὐτόματης δημιουργικῆς ἐνεργητικότητας, ἐλευθερίας, κι' αἰώνιας ἐξέλιξης καὶ ἀνάτασης καὶ ἀνάβασης σὲ ὑψηλότερες σφαῖρες καὶ τελειότερες μορφὲς τοῦ ὄντος — Ζωῆς καὶ τέλος στὴν κορυφὴ ὅλων τῶν κορυφῶν ὅλης τῆς Δημιουργίας, τὴ μονάδα ὅλων τῶν μονάδων, τὴ Θεότητα.

Τὸ Σύμπαν, στὰ μάτια τοῦ Leibniz, εἶναι πνευματικὸ καὶ μόνο πνευματικὸ, κάτω ἀπὸ τοὺς παγκόσμιους καὶ παναιώνιους νόμους τοῦ ἀπολύτου ἀπειρου κι' αἰωνίου ὄντος — Πνεύματος, τοῦ Θεοῦ. Κάθε ὄν ὄλου τοῦ Κόσμου, κάθε πνευματικὴ στὴ φύση της καὶ τὴν ἀληθινὴ οὐσία της «Μονάδα», κλείνει μέσα της ὄλο τὸ Σύμπαν, εἶναι ἕνας ἀληθινὸς «Μικρόκοσμος» ποὺ ἀγκαλιάζει ὄλο τὸ «Μεγάλοκοσμο», ἕνας πραγματικὸς καθρέφτης τοῦ Σύνπαντος.

Ὅλες οἱ «Μονάδες» εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια οὐσία καὶ μόνο κατὰ τὴ στιγμή καὶ τὸ βαθμὸ τῆς ἐξέλιξής τους καὶ τῆς ἀνάβασής τους πρὸς τὸ Ἀπόλυτο καὶ τὸ Τέλειο, τὸ Θεὸ, διαφέρουν μεταξύ τους. Τὸ Σύμπαν τῶν ἀπειρων, αὐλων, ἐλεύθερων, ἀθάνατων, πνευματικῶν μεταφυσικῶν οὐσιῶν, τῶν «Μονάδων», εἶναι ἕν' ἀπειρο κι' αἰώνιο σύστημα ἀνοδικῆς ἐξέλιξης, ἕνα ἱεραρχικὸ καὶ κατὰ πτώματα καὶ βαθμοὺς ὠργανωμένο καὶ συστηματοποιημένο πνευματικὸ ὄλο. Μέσα στὸ σύστημα αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως θέση ἢ Ὑλῆ. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Leibniz εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀυλισμοῦ, τοῦ ἀπολύτου Πανψυχισμοῦ ἢ Πανπνευματισμοῦ.

4. BERKELEY George (1684 — 1753), Ὁ Ἀγγλος φιλόσοφος Berkeley, ἕν' ἀπὸ τὰ πιὸ βαθυστόχαστα καὶ τὰ πιὸ μεγαλόπνοα φιλοσοφικὰ πνεύματα τῆς Ἱστορίας τῆς Παγκόσμιας Φιλοσοφίας, εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ γνωσιοθεωρητικοῦ ὑποκειμενικοῦ Ἰδεαλισμοῦ. Βαθύτατο μεταφυσικὸ πνεῦμα οἰκοδομεῖ μὲ τὴ Φιλοσοφία του τὴν τολμηρότερη ἴσως σ' ὄλη τὴν Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία. Τὴν κοσμοθεωρία τοῦ Ἀυλισμοῦ (Immatérialisme) καὶ τοῦ ἀπολύτου μονιστικοῦ Σπιριτουαλισμοῦ.

Ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Berkeley ἀρνιέται τελείως τὴν ὑπαρξὴ τῆς Ὑλῆς καὶ συνεπῶς καὶ τὴν ὑπαρξὴ ὄλου τοῦ ἐξωτερικοῦ φυσικοῦ Κόσμου καὶ δέχεται μόνο τὴν ἀντικειμενικὴ ὑπαρξὴ μέσα στὸν Κόσμο αὐλων καὶ καθαρὰ πνευματικῶν οὐσιῶν. Ἡ Ὑλῆ, κατὰ τὴς φιλοσοφικῆς θεωρίας τοῦ Berkeley, εἶναι κάτι ποὺ δὲν ἔχει καμμιά ἀντικειμενικὴ ὄντολογικὴ ὑπαρξὴ, κάτι τὸ πνευματικὰ ἀσύλληπτο καὶ ἀδιανόητο καὶ τὸ παράλογο. Ἡ θεωρία τῆς ὑπαρξὸς τῆς Ὑλῆς, κατὰ τὸν Berkeley, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ θεμελιωθῇ οὔτε στὴν Ἐμπειρία, τὴ γνώση τῶν δεδομένων τῶν Αἰσθήσεων, οὔτε στὴ δημιουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος.

Ἐπίσης ἡ Ὑλῆ, ὡς κάτι ποὺ δὲν ἔχει ἀντικειμενικὴ ὑπαρξὴ καὶ εἶναι τελείως ἀνύπαρκτη ἀπὸ ὄντολογικὴ ἀποψη, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχη καμμιά ἀπολύτως ἐπίδραση ἀπάνω στὸ Πνεῦμα. Τὰ ὄντα, ποὺ λογίζονται γενικὰ ἀπὸ τὸν Κόσμο ὡς ὑλικά ὄντα, ὡς ὑλικά σώματα, κατὰ τὸν Berkeley, δὲν ὑπάρχουν, στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα, οὔτε ὡς ὄντως ὄντα, οὔτε ὡς πλάσματα τῆς φαντασίας τοῦ στοχαστικοῦ Ὑποκειμένου, ποὺ γνωρίζει τὸν Κόσμο. Εἶναι μόνο παραστάσεις ἢ ἰδέες τοῦ νοῦ μας, συνθέσεις καὶ συμπλέγματα τῶν ὑποκειμενικῶν παραστάσεών μας ἢ ἰδεῶν μας. Ἡ ὑπαρξὴ τους εἶναι μόνο ὑποκειμενικὴ καὶ ἀπολύτως ἰδεατὴ μέσα στὴ συνείδηση τοῦ γνωστικοῦ Ὑποκειμένου. Κι' ἔχουν ὑποκειμενικὴ καὶ ἰδεατὴ ὑπαρξὴ

μόνο μέσα στη θεωρητική γνωστική συνείδηση τοῦ στοχαστικοῦ Ὑποκειμένου ὄχι μόνο οἱ δευτερεύουσες (secondaires) ἰδιότητες τῶν σωμάτων, κατὰ τὴ σχετική διάκριση τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Descartes, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς οἱ πρωταρχικὲς (primaires) ἰδιότητές τους, ἡ ἔκταση, ἡ στερότητα κλπ.

Συνέπεια τῆς θεωρίας τῆς ἀντικειμενικῆς ἀνυπαρξίας τῆς Ὑλης καὶ τοῦ ἀπολύτου Ἀυλισμοῦ τοῦ Berkeley εἶναι καὶ ἡ θεωρία του, πὼς δὲν ἔχει ἀντικειμενικὴ ὑπαρξὴ οὔτε καὶ αὐτὸς ὁ Χῶρος, ὅπως δεχόταν ὁ Newton, καὶ πὼς ὁ Χρόνος εἶναι μόνο ἡ διαδοχικὴ μέσα στη συνείδηση τοῦ γνωστικοῦ Ὑποκειμένου σειρά καὶ ἀκολουθία τῶν παραστάσεων του. Τὸ Σύμπαν τοῦ Χῶρου εἶναι μόνο σύνθεση αἰσθημάτων, σύμπλεγμα ὑποκειμενικῶν παραστάσεων.

Ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Ἀυλισμοῦ τοῦ Berkeley σημαίνει τὴ συντριβὴ τῆς ὕλιστικῆς μηχανιστικῆς θεωρίας τοῦ Αἰτιοκρατισμοῦ καὶ τοῦ Προσδιοριστικισμοῦ (déterminisme). Μέσα στὸν Κόσμο δὲν ὑπάρχουν, κατὰ τὸν Berkeley, ὕλικές δυνάμεις καὶ ὕλικές ἐνέργειες, ὡς προσδιοριστικὲς αἰτίες τῆς ὑπαρξὸς τῶν ὄντων καὶ τῆς μορφῆς τοῦ Κόσμου, ἀλλὰ μόνο πνευματικὲς δυνάμεις καὶ ἐνέργειες. Δυνάμεις καὶ ἐνέργειες πνευμάτων, καθαρῶν ἀύλων πνευματικῶν οὐσιῶν. Ὁ Κόσμος, στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα, εἶναι μάτια τοῦ Berkeley, εἶναι κόσμος πνευμάτων. Οὐσία τῶν πνευμάτων, ἡ Δύναμη τῶν παραστάσεων, ἡ Σκέψη καὶ ἡ Βούληση. Ἡ πνευματικὴ αὐτενέργεια καὶ ἡ αὐτοδημιουργικότητα, δηλαδὴ ἡ Ἐλευθερία. Κορυφὴ ὄλου τοῦ Κόσμου τῶν πνευμάτων εἶναι ὁ Θεός. Τὸ ἀπόλυτο, ἀπειρο καὶ αἰώνιο δημιουργικὸ Πνεῦμα. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ποιητὴς τοῦ Σύμπαντος. Τὰ πάντα εἶναι μέσα στὸ Θεό. Καὶ τὰ πάντα γνωρίζει ἡ γνωστικὴ συνείδηση τοῦ Ἀνθρώπου μέσα στὸ Θεό.

5. MAINE DE BIRAN. Ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Descartes ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τοῦ «Στοχάζομαι, ἄρα ὑπάρχω». Ξεκίνημα ἀπεναντίας τῆς Μεταφυσικῆς τοῦ Maine de Biran εἶναι ἕνας ἄλλος κόσμος τοῦ Ἀνθρώπινου ὄντος, ὁ κόσμος τῆς ἀνθρώπινης Βούλησης. Στὴν ἀρχὴ τοῦ «cogito, ergo sum» τοῦ Descartes ὁ Maine de Biran ἀντιτάσσει τὴν ἀρχὴ τοῦ «Volo, ergo sum». «Θέλω, ἄρα ὑπάρχω.»

Πρώτη ἀρχὴ καὶ ἀπόλυτη ἀντικειμενικὴ ὄντολογικὴ πραγματικότητα καὶ γιὰ τὶς δύο φιλοσοφίες εἶναι τὸ καθαρὸ ὑπερεμπειρικὸ Ἐγώ, ἡ ἀνθρώπινη πνευματικὴ ὑπαρξὴ, ἡ ἀνθρώπινη προσωπικότητα.

Ἡ πρώτη Φιλοσοφία, (τοῦ Descartes), ἐνορᾷ τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα, ὡς πηγὴ σκέψης καὶ καθαρῆς πνευματικῆς αὐτοσυνείδησης καὶ ἀπάνω στὴν πνευματικὴ αὐτὴ ἐνόρραση οἰκοδομεῖ ὅλο τὸ μεταφυσικὸ οἰκοδόμημά της. Ἡ δεύτερη Φιλοσοφία, (τοῦ Maine de Biran), ἐνορᾷ τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα ὡς δυναμικὸ ἐνεργητικὸ παράγοντα, ὡς δημιουργικὴ βούληση καὶ ἐνεργητικὴ δύναμη, ὡς ὑπεροργανικὴ (καθαρὰ πνευματικὴ) δύναμη θεληματικῆς ἀγωνιστικῆς προσπάθειας («effort voulu») καὶ δημιουργικῆς μαχητικῆς καὶ πολεμικῆς δυνάμεις ὑπερνίκησης μιᾶς ἀντίθετης δυνάμεις ἀντίστασης καὶ ἀρνητικῆς ἀντίδρασης, μ' ἕνα λόγο, ὡς δύναμη δη-

μιουργικῆς Ἐλευθερίας. Καὶ ἀπάνω στὴν ἐνόραση αὐτὴ οἰκοδομεῖ τὸ δικό της μεταφυσικὸ οἰκοδόμημα.

Πηγὴ τῆς πρώτης Φιλοσοφίας ἡ πνευματικὴ αὐτοενόραση — αὐτοσυνείδηση, ἡ αὐτοανακάλυψη καὶ αὐτοαποκάλυψη τοῦ Ἀνθρώπου ὡς καθαρῶ πνευματικοῦ ὄντος. Πρώτη πηγὴ τῆς δεύτερης Φιλοσοφίας, ἡ πηγὴ ἐνὸς ἄλλου ρεύματος τῆς Γαλλικῆς Φιλοσοφίας, ἡ πηγὴ τῆς ἐσωτερικῆς Ἐμπειρίας, τοῦ ἐσωτερικοῦ αἰσθήματος (sentiment interieur) τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Malebranche.

Οὐσία τοῦ Ἀνθρώπου ὄντος, κατὰ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Descartes, ἡ καθαρὴ Σκέψη (pensée pure), ὁ Καθαρὸς Θεωρητικὸς Λόγος. Οὐσία ἀντίθετα τοῦ Ἀνθρώπου, κατὰ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Maine de Biran, ἡ καθαρὴ Βούληση, ὁ ἀπόλυτος ἠθικὸς Λόγος, ἡ Ἐλευθερία.

Στὸ βάθος καὶ οἱ δύο φιλοσοφίας συναπαντιῶνται καὶ ταυτίζονται. Καὶ ἡ καθαρὴ Σκέψη καὶ ἡ καθαρὴ Βούληση ἔχουν μὲ καὶ τὴν αὐτὴ πηγὴ, τὴν καθαρὴ πνευματικὴ φύση τοῦ Ἀνθρώπου, τὴν Ἀνθρώπινη Προσωπικότητα, ὡς καθαρὴ πνευματικὴ οὐσία, ὡς πνευματικὴ προσωπικότητα. Ὡς οὐσία ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ὕλη καὶ πηγὴ καθαρῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας, δημιουργικῆς Ἐλευθερίας.

Ἡ Μεταφυσικὴ τοῦ Maine de Biran ξεκινῶντας ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ αἰσθησιὴ ἢ Ἐμπειρία ὑψώνεται στὶς ὑψηλότετες κορυφές τοῦ ἀληθινοῦ νοήματος τῆς ζωῆς τοῦ Πνεύματος, στὰ ὕψη ὅπου ὁ Ἀνθρώπος ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀκούη τὴ φωνὴ τοῦ αἰωνίου Λόγου, τοῦ Θεοῦ, ποὺ μιλάει μέσα στὰ βάθη τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς.

Καὶ ὁ Maine de Biran εἶναι ἓνας μεγάλος μεταφυσικὸς ἀπὸ τὸ μαγικὸ χορὸ τῶν μεγάλων θεμελιωτῶν τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Σπικριτουαλισμοῦ, τῆς Φιλοσοφίας — Θεησκείας τῆς λατρείας τοῦ ἀπολύτου αἰωνίου δημιουργικοῦ Πνεύματος. Καὶ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Maine de Biran, ὡς Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου Σπικριτουαλισμοῦ, εἶχε βαθύτατη ἐπίδραση στὸ ρεῦμα τῆς σπικριτουαλιστικῆς Φιλοσοφίας τῆς Γαλλίας τῶν δύο τελευταίων αἰώνων.

§ KANT. Μὲ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Kant ἀρχίζει μία νέα ἐποχὴ στὴν Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας ὅλου τοῦ Κόσμου. Ἡ κριτικὴ Φιλοσοφία τοῦ Kant δοθότατα χαρακτηρίζεται ὡς ἡ Φιλοσοφία τῆς Κοπερνικανικῆς στροφῆς τοῦ φιλοσοφικοῦ Λόγου ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ Κόσμο τῆς Φύσης πρὸς τὸν ἐσωτερικὸ Κόσμο τοῦ Πνεύματος. Ἡ ἀνθρωπολογικὴ αὐτὴ στροφή τῆς Νεώτερης Φιλοσοφίας εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὴ Σωκρατικὴ στροφή τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, ἀπὸ τὴν κοσμολογικὴ Φιλοσοφία τῶν Προσωκρατικῶν φιλοσόφων πρὸς τὴν ἀνθρωπολογικὴ Φιλοσοφία τῶν μεγάλων θεμελιωτῶν τῆς κλασσικῆς Ἀττικῆς Φιλοσοφίας (Σωκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης).

Τὸν κύριο ἀνθρωπολογικὸ καὶ πνευματολογικὸ χαρακτήρα τῆς Φιλοσοφίας του τονίζει ὁ ἴδιος ὁ Kant: «Ὡς τώρα, γράφει ὁ Kant στὸν Πρόλογο τῆς Κριτικῆς τοῦ Καθαροῦ Λόγου, ἡ Φιλοσοφία ἐβασίζεταν ἀπάνω στὴν προσπάθεια τοῦ Πνεύματος, οἱ γνώσεις μας νὰ στρέφονται γύρω ἀπὸ τὸ ἀν-

τικείμενα. Ἄλλ' ὅλες οἱ προσπάθειες πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ τοῦ πλουτισμοῦ τῶν γνώσεων τοῦ Ἀνθρώπου ἐναυάγησαν τελείως. Πρέπει συνεπῶς νὰ γίνῃ μιὰ νέα προσπάθεια, τὰ ἀντικείμενα νὰ στρέφονται γύρω ἀπὸ τὶς γνώσεις μας καὶ ὄχι οἱ γνώσεις μας γύρω ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα.»

Στὸ φῶς τοῦ ἀληθινοῦ αὐτοῦ νοήματος τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Kant κέντρο τοῦ Σύμπαντος ὑψώνεται τὸ Πνεῦμα καὶ ὄχι ἡ Φύση, ὅπως προηγήτερα. Κατὰ τὸν Kant τὸ Πνεῦμα δίνει τοὺς νόμους τοῦ στὴ Φύση καὶ ὄχι ἡ Φύση τοὺς νόμους τῆς στὸ Πνεῦμα. Τὸ Σύμπαν στρέφεται γύρω ἀπὸ τὸ Πνεῦμα καὶ ὄχι τὸ Πνεῦμα γύρω ἀπὸ τὸ Σύμπαν. Ἡλιος τοῦ Σύμπαντος εἶναι τὸ Πνεῦμα καὶ μόνον τὸ Πνεῦμα.

Μὲ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Kant, στὸ βάθος, τὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα τοῦ Νεώτερου Εὐρωπαϊκοῦ Κόσμου συνεχίζει τὴν πορεία του στὸ δρόμο ποὺ ξάνοιξε ἡ σπινιτουαλιστικὴ Φιλοσοφία τοῦ Descartes μὲ τὸν περίφημο λόγο του «Σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω». Ξεκίνημα ὅλης τῆς Νεώτερης Εὐρωπαϊκῆς Φιλοσοφίας τὸ ὑπερεμπειρικὸ καθαρὸ πνευματικὸ Ἐγὼ τοῦ Ἀνθρώπου, ἡ πνευματικὴ ἀνθρώπινη προσωπικότητα. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Kant, στὴν πραγματικότητα, εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς ἀποθέωσης τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἀνθρώπινης Προσωπικότητας. Καὶ οἱ τρεῖς κοσμοϊστορικὲς Κριτικὲς τοῦ Kant δὲν κάνουν τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ διεισδύουν, μὲ τὸ φῶς τοῦ καθαροῦ κριτικοῦ φιλοσοφικοῦ Στοχασμοῦ, μέσα στὰ βάθη τῆς Ὀντολογίας τοῦ Ἀνθρώπου "Ὄντος καὶ ν' ἀποκαλύπτουν μπρὸς στὰ μάτια μας ὄλους τοὺς μεγαλειώδεις καὶ ὑπερθραυμαστοὺς κόσμους τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς καὶ τῆς Ἀνθρώπινης Προσωπικότητας.

Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ἡ θεωρητικὴ Φιλοσοφία τοῦ Kant καταλήγει, ἀπ' τὸ ἓνα μέρος, στὸ μεταφυσικὸ Δυϊσμό, ποὺ δέχεται δύο πρῶτες ἀρχές τοῦ Κόσμου, τὴν Ὑλὴ καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος, στὸ μεταφυσικὸ Ἀγνωστικισμό, τὴ θεωρία ποὺ ἀρνιέται στὸ Ἀνθρώπινο Πνεῦμα τὴ δύναμη νὰ γνωρίσῃ, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς καθαρῆς θεωρητικῆς Φιλοσοφίας, τὸ μεταφυσικὸ κόσμον τῶν ὄντως ὄντων, τῶν πνευματικῶν νοουμένων, ὡς τόσο στὸ φῶς τῆς ἀνθρωπολογικῆς στροφῆς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ πρὸς τὸν κόσμον τοῦ Πνεύματος, ὅλη ἡ Φιλοσοφία του μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος. Καὶ μὲ τὸ χαρακτηρισμὸ αὐτὸ εἶναι σὲ ἀπόλυτη ἁρμονία καὶ ἡ ἠθικὴ Φιλοσοφία του ὡς καὶ ἡ αἰσθητικὴ Φιλοσοφία του (Κριτικὴ τοῦ Πραχτικοῦ Λόγου, Κριτικὴ τῆς κριτικῆς Δύναμης). Καὶ στὸ δρόμον αὐτὸ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος διὰ βαδίση ὅλη ἡ Φιλοσοφία τοῦ Γερμανικοῦ Ἰδεαλισμοῦ.

7. FICHTE F. G. Ὁ Fichte εἶναι ὁ πρῶτος ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους τῆς περιόδου τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας, ποὺ ἔχει χαρακτηρηθῆ ὡς περίοδος τοῦ Γερμανικοῦ Ἰδεαλισμοῦ. Ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζει κυρίως καὶ οὐσιαστικὰ τὴ Φιλοσοφία καὶ τῶν τριῶν μεγάλων φιλοσόφων τοῦ Γερμανικοῦ Ἰδεαλισμοῦ (Fichte, Schelling καὶ Hegel) εἶναι ἡ τιτανικὴ προσπάθεια νὰ ξεπεραστῇ ὁ Ἀγνωστικισμὸς τῆς θεωρητικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Kant καὶ νὰ θεμελιωθῇ στέρεα ἡ θεωρητικὴ Μεταφυσικὴ ἀπάνω σὲ γερά θεμέλια.

Και τὰ θεμέλια αὐτά, στὰ μάτια και τῶν τριῶν φιλοσόφων, εἶναι τὰ θεμέλια τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ἰδεαλισμοῦ, τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Fichte χαρακτηρίζεται γενικὰ ὡς Φιλοσοφία τῆς Ἐλευθερίας. Ἀλλὰ Φιλοσοφία τῆς Ἐλευθερίας, στή φιλοσοφική γλώσσα, θὰ εἶπῃ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος. Οἱ ἔννοιες τῆς Ἐλευθερίας και τοῦ Πνεύματος στὸ βάθος εἶναι ταυτόσημες ἔννοιες. Οὐσία τοῦ Πνεύματος ἡ Ἐλευθερία και οὐσία τῆς Ἐλευθερίας τὸ Πνεῦμα.

Ξεκίνημα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Fichte εἶναι ἡ κριτική Φιλοσοφία τοῦ Kant. Ἀπὸ τὸ ὄλο ὅμως φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ Kant ξεχωριστὴ ἐπίδραση στή φιλοσοφική σκέψη τοῦ Fichte ἔχει ἡ ἠθική του Φιλοσοφία. Ὁ Fichte ἀπορρίπτει και διαγράφει τελείως τὴν κεντρικὴ ἰδέα τῆς θεωρητικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Kant, τὴν ἰδέα τοῦ ὄντως ὄντος (Ding an sich). Τὸ κύριο και πρωταρχικὸ γιὰ τὸ Fichte, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς Φιλοσοφίας του, δὲν εἶναι τὸ ὄν (Sein), ἀλλὰ τὸ Πράττειν (Thun). Ἡ Ζωή, στὰ μάτια του, εἶναι πράξη, ἐνέργεια. Καὶ ἡ Ζωή — Ἐνέργεια εἶναι κάτω ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ἠθικῆς, τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἀρετῆς. Ἀπάνω ἀπ' ὅλα, κατὰ τὶς θεωρίες τῆς ἠθικῆς στὸ βάθος Φιλοσοφίας του, εἶναι ὁ ἠθικὸς νόμος, ὁ ἠθικὸς κόσμος. Ὁ ἄνθρωπος, στήν ἀληθινὴ οὐσία του, εἶναι ἠθικὸ ὄν. Καὶ ὅλη ἡ Φιλοσοφία τοῦ Fichte εἶναι Φιλοσοφία τοῦ ἠθικοῦ Ἐνεργητισμοῦ, τοῦ ἠθικοῦ Χρέους. Σύστημα τοῦ ἠθικοῦ Ἰδεαλισμοῦ.

Ἡ ὑψιστὴ ἀρχὴ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Fichte εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀπολύτου ὑπερατομικοῦ και γενικοῦ πνευματικοῦ Ἐγώ, μὲ ἄλλους λόγους, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος. Τὸ ἀπόλυτο Πνεῦμα εἶναι ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς και τὸ ἀπόλυτο Πνεῦμα εἶναι ἓνα και τὸ αὐτό. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀπειρη και αἰώνια ζωὴ. Ἡ Ζωὴ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ ζωὴ τοῦ Ἀπολύτου. Ὁ Κόσμος εἶναι ὁ Κόσμος — Φαινόμενο τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου εἶναι ἡ Ἱστορία τῆς βαθμιαίας προοδευτικῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἠθικοῦ (πνευματικοῦ) νόμου στή ζωὴ τοῦ Κόσμου, μὲ ἄλλους λόγους ἡ Ἱστορία τῆς βαθμιαίας προοδευτικῆς πνευματοποίησης ὅλου τοῦ Κόσμου και τῆς κοσμικῆς νίκης και ἐφαρμογῆς τῆς πολιτείας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Fichte γενικὰ εἶναι μιὰ στιγμὴ τῆς Ἱστορίας τοῦ Πνεύματος στή πορεία του πρὸς τὴν ἀπόλυτη κοσμικὴ πανεπιβολὴ του και παγκυριαρχία του.

3. SCHELLING. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Fichte εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ὑποκειμένου. Ἀντίθετα ἡ Φιλοσοφία τοῦ Schelling εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀντικειμένου, τῆς Φύσης, ὡς ἀποκάλυψης και μορφῆς τοῦ Πνεύματος. Κύριος σκοπὸς της ἡ συγχώνευση τοῦ Ἰδεαλισμοῦ και τοῦ Σπινοζισμοῦ σ' ἓνα σύστημα Φιλοσοφίας τῆς Ταυτότητας. Σύστημα ἀντικειμενικοῦ Ἰδεαλισμοῦ ἢ ἰδεαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ (κατὰ τὸν ὅρο τοῦ ἴδιου τοῦ φιλοσόφου).

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Schelling εἶχε πολλὰ φάσεις ἢ περιόδους και πέρασε ἀπὸ πολλὰ στάδια στήν ὅλη ἱστορικὴ ἐξέλιξή της. Στήν ἀρχὴ και στὸ ξεκίνημά της ἦταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Fichte.

Ἡ πρώτη περίοδος τῆς προσωπικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Schelling ὑπῆρξε ἡ περίοδος τῆς δυναμικῆς φυσικῆς φιλοσοφίας του. Ἡ φυσικὴ Φιλοσοφία τοῦ Schelling εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς θεωρίας τῆς Φύσης μέσα στὸ Θεό, μέσα στὴν ἰδέα τοῦ ἀπολύτου — Ἐνός — ταυτοῦ μὲ τὴν κοινὴ πρώτη ἀρχὴ τοῦ Παντός.

Ἡ φυσικὴ Φιλοσοφία τοῦ Schelling ὑψώνει τὴ Φύση στὸν κόσμον τοῦ Πνεύματος. Ἡ Φύση εἶναι μιὰ πλευρὰ τοῦ Ἀπολύτου καὶ τὸ φόρεμα ποὺ μ' αὐτὸ ντύνεται ἡ ἐνέργεια τῆς αἰώνιας Δημιουργίας. Ἡ αἰώνια Δημιουργία τοῦ Ἀπολύτου ἔχει δύο πλευρὰς ἢ μορφάς, τὴν πλευρὰ ἢ μορφή τοῦ Πραγματικοῦ, καὶ τὴν πλευρὰ ἢ μορφή τοῦ Ἰδεατοῦ. Ἡ αἰώνια Φύση εἶναι τὸ γεννημένο μέσα στὸ Ἀντικείμενο Πνεῦμα, ἡ μορφοποιημένη οὐσία τοῦ Θεοῦ. Ἡ φαινόμενη Φύση εἶναι τὸ σύμβολο ἢ τὸ σῶμα τῆς δημιουργικῆς Φύσης. Ἡ Φύση εἶναι ὁ Νοῦς στὴν ἱστορικὴ γένεσή του (ὁ Νοῦς, ποὺ γίνεται), τὸ Πνεῦμα, ποὺ δὲν ἔχει γίνει αὐτοσυνείδηση, ἀλλὰ θέλει καὶ ἀγωνίζεται νὰ γίνῃ αὐτοσυνείδηση. Τὸ Πνεῦμα κινεῖ τὸ Σύμπαν.

Τὴν περίοδο τῆς φυσικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Schelling ἀκολουθεῖ ἡ περίοδος τῆς ὑπερβατικῆς Φιλοσοφίας του (Transzendentalphilosophie). Ἡ φυσικὴ Φιλοσοφία βγάζει τὸ Ἰδεατὸ ἀπὸ τὸ Πραγματικό. Ἡ ὑπερβατικὴ Φιλοσοφία βγάζει τὸ Πραγματικό, τὴ Φύση, ἀπὸ τὸ Ἰδεατό, τὴ δημιουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος.

Ἡ ὑπερβατικὴ Φιλοσοφία διαιρεῖται σὲ θεωρητικὴ, πραχτικὴ καὶ αἰσθητικὴ Φιλοσοφία. Ἡ ὑπερβατικὴ θεωρητικὴ Φιλοσοφία εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς θεωρίας τῆς Ἱστορίας τῶν δημιουργιῶν τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ Κόσμου ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος. Ὅλες οἱ στιγμὲς τῆς δημιουργίας τοῦ Κόσμου, τῆς Ὑλης — Φύσης, ἀνταποκρίνονται σὲ δημιουργικὰ πράξεις τοῦ Πνεύματος καὶ εἶναι μόνο δημιουργικὰ ἐνέργειες τοῦ Πνεύματος. Ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ Σύμπαντος εἶναι δημιουργικὰ ἐνέργειες τοῦ Πνεύματος. Ἡ «Ὑλη» εἶναι τὸ «ρευστό», τὸ «σβυσμένο Πνεῦμα». Ὅλος ὁ Κόσμος εἶναι δημιουργία μόνο τοῦ Πνεύματος. Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ Κόσμου εἶναι τελειότατη ἀπόδειξη τῆς ὑπαρξῆς πνευμάτων ἔξω καὶ πέρα ἀπὸ μᾶς.

Ἡ ὑπερβατικὴ πραχτικὴ Φιλοσοφία εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἱστορίας. Ἡ Ἱστορία εἶναι ἡ βαθμιαία προοδευτικὴ ἀποκάλυψη τοῦ Ἀπολύτου μέσα στὴ ζωὴ τοῦ Κόσμου. Ἡ ζωὴ τοῦ Ἀνθρώπου εἶναι προοδευτικὴ ἀπόδειξη τῆς ἀντικειμενικῆς ὑπαρξῆς τοῦ Ἀπολύτου, τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ὑπερβατικὴ αἰσθητικὴ Φιλοσοφία εἶναι ἡ Φιλοσοφία τῆς Τέχνης. Ἡ Τέχνη εἶναι ἡ αἰσθητικὴ ἔκφραση καὶ ἀποκάλυψη τοῦ Ἀπολύτου καὶ τοῦ Αἰωνίου καὶ τοῦ Ἀπείρου μέσα στὸ Πεπερασμένο καὶ τὸ Χρόνο. Καὶ ἡ ἀποκάλυψη αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τῆς Ὁμορφίας. Οὐσία, σκοπὸς καὶ μοῖρα τῆς Τέχνης ὁ ἐκμηδενισμὸς τῆς Ὑλης (μὲ τὴν Ὁμορφιά), ἡ κατάκτηση τῆς Ἐλευθερίας.

Τὴν περίοδο τῆς ὑπερβατικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Schelling διαδέχεται ἡ περίοδος ἢ ἡ φάση τῆς Φιλοσοφίας του τῆς Ταυτότητας (Identitätsphiloso-

phie), τῆς Φιλοσοφίας τοῦ ἀπολύτου Λόγου. Μέσα στὸν ἀπόλυτο Λόγο τὰ πάντα γνωρίζονται ὅπως εἶναι μέσα στὴν ἀπόλυτη ὄντολογικὴ πραγματικότητα, ὡς ὄντως ὄντα. Ὁ ἀπόλυτος Λόγος εἶναι ἡ κοινὴ ρίζα καὶ τῆς Φύσης καὶ τοῦ Πνεύματος. Τὸ Ἀπόλυτο πρὶν ἀπὸ κάθε διαφοροποίησή του. Ὁ ἀπόλυτος πρωταρχικός, πηγαῖος καὶ ἀρχέγονος Ἀδιαφορισμός (Indifferenz), ἡ ἀπουσία κάθε διαφορισμοῦ τοῦ Ὑποκειμένου καὶ τοῦ Ἀντικειμένου, τοῦ Ἰδεατοῦ καὶ τοῦ Πραγματικοῦ. Τὸ Ἀπόλυτο, στὴν περίοδο αὐτῆ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ φιλοσόφου, εἶναι ἡ ζῶσα Ταυτότητα τοῦ Ὑποκειμένου καὶ τοῦ Ἀντικειμένου, τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Φύσης. Ὁ Θεὸς καὶ τὸ Σύμπαν εἶναι δύο διαφορετικὲς ἀπόψεις τοῦ Ἀπολύτου, τῆς ἀπόλυτης ἐνότητας καὶ ταυτότητας τοῦ Παντός, τοῦ Ἐνός — Ταυτοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι τὸ θεωρημένο ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἀπόλυτης Ταυτότητας Πᾶν, ὡς τὸ μόνο Πραγματικό, τὸ Ἄπειρο καὶ τὸ Αἰώνιο. Τὰ πάντα εἶναι ἐδῶ καὶ στὴ στιγμὴ αὐτῆ μέσα στὸ Θεό, βγαίνουν ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ξαναγυρίζουν μέσα στὸ Θεό. Ὁ Χῶρος εἶναι ἡ «ἀκίνητη εἰκόνα τῆς Αἰωνιότητος, καὶ ὁ Χρόνος ἡ κινητὴ εἰκόνα τοῦ Ἀπολύτου, ἀείρου καὶ αἰωνίου Λόγου.»

Ἔστερ ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ταυτότητας (Identität) τὸ ἀνήσυχο, ἀναζητητικὸ καὶ ἀδιάκοπα δημιουργικὸ φιλοσοφικὸ πνεῦμα τοῦ φιλοσόφου στρέφεται πρὸς τοὺς κόσμους τοῦ Μυστικισμοῦ καὶ τῆς Θεοσοφίας. Τὸ ὑψιστὸ πρόβλημα τῆς Φιλοσοφίας τῆς περιόδου αὐτῆς εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, ὁ ἀπόλυτος Λόγος, ἀποκαλύπτεται ἐξωτερικὰ μέσα στὸν Κόσμο, μέσα στὴν Ἱστορία. Ἡ Ἱστορία εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ ἀποκάλυψη μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἀνθρωπότητας τοῦ κόσμου τῆς Ἰδέας, τοῦ Θεοῦ, «τὸ μεγάλο μυστήριον τῆς πολιτείας τοῦ Θεοῦ», ὁ «μεγάλος καθρέφτης τοῦ Σύνπαντος», τὸ «αἰώνιο ποίημα τοῦ θεοῦ Λόγου.»

Ἡ μυστικιστικὴ καὶ θεοσοφικὴ Φιλοσοφία τοῦ Schelling ἀποκορυφώνεται στὴν τελευταία φάση ἅλης τῆς Φιλοσοφίας του, τῆ φάση τῆς θετικῆς Φιλοσοφίας, ὡς Φιλοσοφίας τοῦ μεταφυσικοῦ μυστικιστικοῦ Ἐμπειρισμοῦ. Ἡ θετικὴ Φιλοσοφία τοῦ Schelling δδηγεῖ στὴ γνώση τοῦ Θεοῦ, θεμελιωμένη ἀπάνω στὴ βᾶση τῆς μεταφυσικῆς Ἐμπειρίας καὶ τῆς δημιουργικῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, ὅπως ἀποκαλύπτεται στὴ Μυθολογία καὶ στὴ Θρησκεία. Ἡ Μυθολογία — Θρησκεία εἶναι ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ. Ἡ Μυθολογία εἶναι θεογονία, γνώση τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν πνευματικὴ αὐτοσυνείδηση τοῦ Ἀνθρώπου. Ὁ Θεὸς εἶναι ἐνότητα δυνάμεων (τῶν δυνάμεων τῆς Φύσης καὶ τοῦ Πνεύματος), τρισυπόστατη προσωπικότητα (πατέρας, γιου καὶ πνεῦμα). Ὁ Θεὸς εἶναι πέρα καὶ ἀπάνω ἀπὸ τὸ Ὄν («ἐπέκεινα τῆς οὐσίας», κατὰ τὸν Πλάτωνα, Πολιτ. 509 Β.), ὁ «κύριος τοῦ Ὄντος»¹.

1. Ἡ θετικὴ Φιλοσοφία τοῦ Schelling εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ κόσμου τῶν ἀντιπόδων τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Kant. Κατὰ τὴ θεωρητικὴ Φιλοσοφία τοῦ Kant εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον γιὰ τὸ Ἀνθρώπινο Πνεῦμα ἢ μεταφυσικὴ Ἐμπειρία, (ἢ αἰσθητηριακὴ ἐμπειρικὴ γνώση τοῦ μεταφυσικοῦ Κόσμου), γιὰτὶ τὸ Ἀνθρώπινο Πνεῦμα δὲν ἔχει τὴ γνωστικὴ δύναμη τῆς πνευματικῆς ἐνόρασης τοῦ μεταφυσικοῦ Κόσμου. Ἡ μεταφυσικὴ

Γενικά ἡ Φιλοσοφία τοῦ Schelling εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ.

Θ. HEGEL. Ὁ Hegel εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος τοῦ 19ου αἰώνα κι' ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους φιλοσόφους ὅλου τοῦ Κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων. Ἡ Φιλοσοφία του, σύνθεση τοῦ Ἡρακλειτισμοῦ καὶ τοῦ Πλατωνισμοῦ, εἶχε κι' ἔχει κοσμογονικὴ καὶ κοσμοϊστορικὴ ἐπίδραση στὴν πνευματικὴ Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Hegel εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Γερμανικοῦ Ἰδεαλισμοῦ, ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου Ἰδεαλισμοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Hegel στὸν Πρόλογο τοῦ ἔργου του «Φαινομενολογία τοῦ Πνεύματος» χαρακτηρίζει τὴ Φιλοσοφία του «ὡς φιλοσοφία τοῦ Ἀπολύτου» καὶ τονίζει τὴν οὐσιώδη διαφορὰ τῆς Φιλοσοφίας του, ὡς Φιλοσοφίας τοῦ Ἀπολύτου, ἀπὸ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Schelling, ποὺ θέλει καὶ αὐτὴ νὰ ἐμφανίζεται καὶ νὰ λογίζεται ὡς φιλοσοφικὴ θεωρία τοῦ Ἀπολύτου. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Hegel, στὴν πραγματικότητα, ἄβυσσος χωρίζει τὰ δύο φιλοσοφικὰ συστήματα. Τὸ «Ἀπόλυτο» τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Schelling, στὰ μάτια τοῦ Hegel, δὲν εἶναι πραγματικό, ἀλλὰ μόνο φανταστικό. Τὸ ἀντίθετο ἰσχύει γιὰ τὴ δική του Φιλοσοφία. Ἡ Φιλοσοφία του εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ πραγματικοῦ Ἀπολύτου, τῆς πραγματικῆς ἀπόλυτης ἐνότητος καὶ ταυτότητος τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ ὄντος.

Κέντρο τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Hegel εἶναι τὸ αὐτοαναπτυσσόμενο καὶ αὐτοεξελισσόμενο, αὐτοαναγνωριζόμενο ἢ αὐτοανακαλυπτόμενο καὶ αὐτοαποκαλυπτόμενο ἀπόλυτο Πνεῦμα. Ἡ αὐτοανάπτυξη καὶ αὐτοαποκάλυψη (αὐτοσυνείδηση) τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος εἶναι ἡ ἀληθινὴ Ἐπιστήμη, ἡ Γνώση — Ἀλήθεια. Ἡ ἀληθινὴ Ἐπιστήμη, κατὰ τὸ Hegel, στὴν οὐσία της, εἶναι ἀπόλυτη, καθολικὴ καὶ ἀναγκαία, παγκόσμια καὶ παναιώνια. Κλείνει μέσα της τὸ Πᾶν, τὴν ἀπόλυτη Πραγματικότητα, τὴν Ὀλότητα τοῦ ἀπολύτου ὄντος — ἀπολύτου Πραγματικοῦ.

Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ὁ Hegel στὴ «Φαινομενολογία του τοῦ Πνεύματος» χαρακτηρίζει τὴ Φιλοσοφία του ὡς Φιλοσοφία τοῦ πραγματικοῦ Γίγνεσθαι τοῦ Κόσμου, Φιλοσοφία τῆς ἀπόλυτης Ἐπιστήμης, τῆς ἀπόλυτης Γνώσης — Ἀλήθειας.

Ἡ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Hegel εἶναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Πανλογισμοῦ, ἡ Παννοολογισμοῦ, δηλαδὴ τοῦ ἀπολύτου μονιστικοῦ Σπριτουαλισμοῦ. Ἐκκίνημά της ἡ καθαρὴ Λογικὴ. Οὐσία της, σκοπός της, μοίρα της, κατάληξή της, ἡ ἀπολυτοποίηση τοῦ Λόγου, ἡ ἀποθέωση τοῦ Λόγου, ὡς ταυτοῦ μὲ τὸ ὄν.

Ἐμπειρία, κατὰ τὸν Kant, εἶναι ἡ Ἐμπειρία μόνο τοῦ Θεοῦ. Μόνο ὁ Θεὸς ἐνορᾷ πνευματικὰ τὸ μεταφυσικὸ Κόσμο τῶν καθαρῶν πνευματικῶν (αἰθρῶν) οὐσιῶν καὶ συνεπῶς ἔχει καθαρὴ πνευματικὴ καὶ μεταφυσικὴ Ἐμπειρία. Κατὰ τὸν Kant εἶναι δυνατὴ, γιὰ τὸν Ἄνθρωπο, ἡ Θεολογία, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ Θεοσοφία.

Ἡ Φιλοσοφία, στὸ νόημα τοῦ Hegel, εἶναι «ἡ στοχαστικὴ θεωρία τοῦ Ἀντικειμένου», ἡ ἐπιστῆμη τοῦ Ἀπολύτου. Τὸ αὐτοστοχαζόμενο καὶ αὐτογνωριζόμενο Πνεῦμα, ἡ «γιγνώσκουσα Ἀλήθεια.» Τὸ πραγματικὸ πρόβλημα τῆς Φιλοσοφίας εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἀληθινῆς «κατανόησης τοῦ ὄντως ὄντος». Μὲ ἄλλους λόγους τὸ πρόβλημα τῆς «ἐνότητας καὶ ταυτότητας τῆς Σκέψης καὶ τοῦ ὄντος.»

Ἡ Φιλοσοφία, κατὰ τὸ Hegel, διαιρεῖται στὴ Λογικὴ, τὴ Φιλοσοφία τῆς Φύσης καὶ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος.

Ἡ πρώτη, ἡ Λογικὴ, θεωρεῖ τὴν Ἰδέα (τὸ Λόγο) ὡς αὐτὴ καθαυτὴ, ὡς καθαρὴ Σκέψη, ὡς ἰδεατότητα καὶ ὡς τὸ σύστημα τῶν κατηγοριῶν τοῦ Λόγου.

Ἡ Φιλοσοφία τῆς Φύσης θεωρεῖ τὴν καθαρὴ Ἰδέα στὴν ἐξωτερικεύσῃ της καὶ τὴν αντικειμενοποίησῃ της.

Τέλος ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος θεωρεῖ τὴν Ἰδέα ὡς αὐτὴ καθαυτὴ καὶ δι' ἑαυτὴ (an sich und für sich), ὡς πνεῦμα.

Ἡ μέθοδος τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Hegel εἶναι ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος, ὡς ἀντίστοιχη στὴν ἀντικειμενικὴ διαλεκτικὴ μέθοδο τῆς πραγματικῆς πορείας — ἀνάπτυξης — ἐξέλιξης τοῦ ὄντος (Κόσμου), ποὺ στὴ φιλοσοφικὴ Σκέψη φτάνει στὴν Αὐτοσυνείδηση. Τὸ ὄν (ὄντως ὄν) εἶναι σκέψη (πνεῦμα), ἀνάπτυξη, ἐξέλιξη, τῆς Σκέψης (Νόησης).

Ἡ Διαλεκτικὴ τοῦ Hegel βασίζεται ἀπάνω στὶς θεμελιώδεις ἀρχές (Prinzipien) τῆς Λογικῆς καὶ κυρίως στὴν ἀρχὴ τῆς ἀντίφρασης ἢ ἀντίθεσης (Widerspruch). Ἀπὸ τὴ Θέση προχωρεῖ στὴν Ἀντίθεση καὶ ἀπὸ τὴν Ἀντίθεση στὴ Σύνθεση.

Ἡ Λογικὴ εἶναι ἡ ἐπιστῆμη τῆς καθαρῆς Ἰδέας, τῆς ἰδέας ὡς αὐτῆς καθαυτῆς. Ἡ Ἰδέα εἶναι ἡ Διαλεκτικὴ. Ἡ αἰώνια Ζωὴ στὴ διαλεκτικὴ κίνησῃ της. Τὸ ἀπόλυτο καὶ αἰώνιο Πνεῦμα, αἰώνια αὐτοανάπτυξη — αὐτοεξέλιξη — αὐτοενόραση — αὐτοσυνείδηση μέσα σ' ὄλους τοὺς κόσμους τῶν ἀπειρῶν θέσεων, ἀντιθέσεων καὶ συνθέσεων τοῦ ἀπολύτου Πραγματικοῦ.

Ἡ Λογικὴ εἶναι Γνωσιθεωρία καὶ συνάμα καὶ ταυτόχρονα καὶ ὄντολογία (Μεταφυσικὴ). Οἱ νόμοι τῆς Λογικῆς εἶναι καὶ νόμοι τοῦ ὄντος. Ἡ Λογικὴ εἶναι ἡ ἐπιστῆμη τοῦ ἀπολύτου Λόγου (ἀπολύτου ὄντος), ἡ ἐξεικόνιση καὶ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶναι καὶ ὑπάρχει στὴν αἰώνια οὐσία του, πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τῆς Φύσης καὶ τοῦ πεπερασμένου Πνεύματος. Ἡ ἐπιστῆμη ὄλων τῶν ὄντων, ὅπως εἶναι καὶ ὑπάρχουν μέσα στὸ Πνεῦμα, τὸ ἀπόλυτο Πνεῦμα (ἀπόλυτο ὄν).

Ἡ Φιλοσοφία τῆς Φύσης εἶναι ἡ στοχαστικὴ καὶ κατανοητικὴ θεωρία τῆς Φύσης. Ἡ ἐπιστῆμη τῆς Ἰδέας στὴν ἑτερότητά της (Anderssein). Ἡ Φύση, αὐτὴ καθαυτὴ, εἶναι θεία. Τὸ αὐτοαποξενωμένο Πνεῦμα, ἓνα ὄλο ζωῆς, ἓνα σύστημα στρωμάτων, ποὺ τὸ ἓνα βγαίνει ἀπ' τὸ ἄλλο. Ἐνας ἰεραρχικὰ ὀργανωμένος Κόσμος.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Πνεύματος εἶναι ἡ ἐπιστῆμη τῆς Ἰδέας, ποὺ ἀπὸ τὴν ἑτερότητά της ἐπιστρέφει στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της. Οὐσία τοῦ Πνεύματος ἡ Ἐλευθερία.

Τὸ Πνεῦμα εἶναι : α) Ὑποκειμενικὸ Πνεῦμα, β) Ἀντικειμενικὸ Πνεῦμα καὶ γ) Ἀπόλυτο Πνεῦμα.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ὑποκειμενικοῦ Πνεύματος διαιρεῖται : α) Στὴν Ἀνθρωπολογία, θεωρία τοῦ Πνεύματος, ὅπως βγαίνει ἀπὸ τὴ Φύση, τὴν ἰδέα τῆς ἐνότητος τῆς ὀργανικῆς ζωῆς (ψυχῆς), β) Στὴ Φαινομενολογία, θεωρία τοῦ Πνεύματος στὴν πορεία του ἀπὸ τὴν αἰσθητηριακὴ συνείδηση (Ἐμπειρία) στὸ Λόγο, καὶ γ) Στὴν Ψυχολογία, θεωρία τοῦ Πνεύματος, στὴν αὐτοανάπτυξή του ὡς διάνοιας καὶ βούλησης (σφαίρα τῆς πρακτικῆς Φιλοσοφίας) καὶ ὡς Ἐλευθερίας.

Ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀντικειμενικοῦ Πνεύματος εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Πνεύματος στὴν πορεία του καὶ αὐτοανάπτυξη — αὐτοεξέλιξη — αὐτοσυνείδησή του μέσα στοὺς κόσμους α) τοῦ Δικαίου, β) τῆς ἀτομικῆς Ἠθικῆς (Moralität) γ) τῆς κοινωνικῆς Ἠθικῆς (Sittlichkeit), τῆς Ἠθικῆς τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς Κοινωνίας — Πολιτείας καὶ δ) τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας, τῆς κοσμικῆς ἐπιβολῆς τοῦ Λόγου (Vernunft).

Ὁ Λόγος εἶναι τὸ ἀπόλυτο Ὄν, ἡ ἀπόλυτη Πραγματικότητα. Ἡ Ἰδέα εἶναι ἡ ἰδέα τοῦ ἀπολύτου Λόγου, ἡ ἀπόλυτη Ἀλήθεια, τὸ Αἰώνιο, τὸ Ἀπόλυτο, ποὺ ἀποκαλύπτεται στὴν Ἱστορία τοῦ Κόσμου.

Τὸ ἀπόλυτο Πνεῦμα εἶναι ἡ σύνθεση τοῦ Ὑποκειμενικοῦ καὶ τοῦ Ἀντικειμενικοῦ Πνεύματος. Μέσα στὴ σύνθεση τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος αἴρονται ὅλες οἱ ἀντιθέσεις τοῦ Ὑποκειμένου καὶ τοῦ Ἀντικειμένου, τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ Ὄντος, καὶ ἀποκαλύπτεται ἡ ἀπόλυτη ἐνότητα καὶ ταυτότητα τῶν δύο αὐτῶν κόσμων. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ Ἀπολύτου στὴν αὐτοανάπτυξη — αὐτοεξέλιξη — αὐτοανακάλυψη — αὐτοσυνείδησή του μέσα στοὺς κόσμους τῆς Τέχνης, τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Φιλοσοφίας.

Ἡ Τέχνη εἶναι ἡ αἰσθητὴ μορφή τοῦ Ἀπολύτου. Ἡ Θρησκεία εἶναι ἡ γνώση τοῦ πεπερασμένου Πνεύματος, ὡς ἀπολύτου Πνεύματος, ἡ αὐτοσυνείδηση τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν Ἄνθρωπο. Ἡ Φιλοσοφία εἶναι ἡ ἐνότητα τῆς Τέχνης καὶ τῆς Θρησκείας, ἡ αὐτοστοχαζόμενη Ἰδέα, ἡ γιγνώσκουσα Ἀλήθεια, ὁ αὐτογνωριζόμενος Λόγος, ἡ «νόησις νοήσεως» τοῦ Ἀριστοτέλη. Ἡ Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας εἶναι ἡ Ἱστορία τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ Πνεύματος.

Γενικὰ ἡ Φιλοσοφία τοῦ Hegel εἶναι ἡ Φιλοσοφία τοῦ ἀπολύτου μονιστικοῦ Σπινιτουαλισμοῦ. Ὁ δημιουργὸς τῆς «Φαινομενολογίας τοῦ Πνεύματος» καὶ τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας τῶν Ἐπιστημῶν» εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους μύστες καὶ προφήτες τῆς Φιλοσοφίας τῆς ἀπόλυτης κυριαρχίας τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος στὴν Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου. Περμπουσία τῆς Φιλοσοφίας του εἶναι οἱ λόγοι του : «Τὸ Πραγματικὸ εἶναι πνευματικὸ καὶ τὸ Πνευματικὸ εἶναι Πραγματικόν». Στὰ μάτια του ἡ ἀπόλυτη Πραγματικότητα, τὸ ἀπόλυτο Ὄν, εἶναι μόνο τὸ Πνεῦμα, ὁ ἀπόλυτος ἀπειρος καὶ αἰώνιος Λόγος, ὁ Θεός. Ἡ ζωὴ τοῦ Σύμπαντος εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ.

‘Ο Hegel είναι πανθειστής. ‘Ο πανθεισμός του είναι ιδεαλιστικός ή σπιριτουαλιστικός Πανθεισμός σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ νατουραλιστικὸ ἢ ὑλιστικὸ Πανθεισμό τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Spinoza.

10. RAVAISSON. Τὸ μεγάλο ρεῦμα τῆς Φιλοσοφίας τῶν δύο τελευταίων αἰώνων είναι τὸ ρεῦμα τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πνεύματος, τῆς Φιλοσοφίας τοῦ σπιριτουαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ. ‘Η σπιριτουαλιστικὴ Φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς αὐτῆς συνεχίζει τὴ μεγάλη παράδοση τῶν μεγάλων σπιριτουαλιστῶν φιλοσόφων τῆς Γαλλίας Descartes, Malebranche, Ravaisson, Maine de Biran κ.ἄ. Οἱ κυριώτεροι ἐκπρόσωποι τοῦ Σπιριτουαλισμοῦ τῆς Γαλλίας τῶν δύο τελευταίων αἰώνων είναι οἱ φιλόσοφοι Ravaisson, Lachelier, Boutroux, Bergson, Lavelle. Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σπιριτουαλιστὲς φιλοσόφους τῆς Γαλλίας τῆς ἐποχῆς αὐτῆς είναι καὶ ὁ Ravaisson. ‘Η μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Ravaisson είναι ἡ κοσμοθεωρία τοῦ ἀπολύτου σπιριτουαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ ἢ μονιστικοῦ Σπιριτουαλισμοῦ. Κεντρικὴ ἀρχὴ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Ravaisson είναι ἡ ἀρχὴ τοῦ Πνεύματος, ἡ ἀρχὴ τῆς πανπνευματικότητας τοῦ Σύμπαντος. Τὸ ἀπόλυτο Ὄν, στὰ μάτια τοῦ Ravaisson είναι πνεῦμα καὶ μόνο πνεῦμα. Οὐσία τοῦ Πνεύματος, ἀπ’ τὸ ἄλλο μέρος, είναι ἡ δημιουργικὴ αὐτενέργεια, ἡ Ἐλευθερία.

Μέσα στὸ Σύμπαν, κατὰ τὸν Ravaisson, ὑπάρχει τάξη. Τάξη ἱεραρχικῆς ὁργάνωσης ὅλης τῆς Δημιουργίας. Τὸ κατώτατο σκαλοπάτι τῆς ἀπειρης σκάλας τῆς πνευματικῆς ἱεραρχικῆς τάξης τοῦ Σύμπαντος είναι ἡ Ὕλη. ‘Η Ὕλη είναι ἡ σκιὰ τοῦ ἀπολύτου Ὄντος. Τὸ ἀνώτατο Ὄν, ἡ κορυφὴ τῆς ἱεραρχικῆς τάξης τοῦ ἀπολύτου Ὄντος, είναι ὁ Θεός. ‘Ο Θεός είναι τὸ ἀπόλυτο, ἀπειρο καὶ αἰώνιο Πνεῦμα. ‘Η ἀπόλυτη πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ τελειότητα. ‘Η ἀπόλυτη Ἐλευθερία.

‘Η πρὸς βαθεῖα οὐσιαστικὴ ἰδιότητα ὅλων τῶν πνευματικῶν ὄντων ὅλης τῆς πνευματικῆς Δημιουργίας, κατὰ τὴ Φιλοσοφία τοῦ Ravaisson, είναι ἡ τάση πρὸς τὸ Τέλειο, τὸ Ἀγαθό, τὸ Ὄραϊο. Τὸ ἀπόλυτο Πραγματικὸ είναι ἡ Ζωή. Καὶ ἡ Ζωή, στὴν ἀληθινὴ φύση της, είναι πνευματικὴ οὐσία, ἐνέργεια πνευματικὴ, βούληση πνευματικὴ. Ὑπέρτατη ἀρχὴ ὅλων τῶν πνευματικῶν ὄντων ὅλου τοῦ Κόσμου είναι ἡ Ἐλευθερία, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ οὐσία τοῦ Πνεύματος.

11. JULES LACHELIER. ‘Ο Lachelier, ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους μεταφυσικοὺς τῆς Γαλλίας, είναι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ κριτικοῦ Νεοσπιριτουαλισμοῦ στὴ Γαλλία τοῦ 19ου αἰώνα (ἐπίδραση Leibniz, Kant καὶ Ravaisson).

‘Η Φιλοσοφία τοῦ Lachelier είναι σύνθεση τοῦ Ἰδεαλισμοῦ τοῦ Kant καὶ τοῦ Σπιριτουαλισμοῦ τῶν φιλοσόφων Maine de Biran καὶ Ravaisson. ‘Η κεντρικὴ θεωρία τῆς φιλοσοφικῆς αὐτῆς σύνθεσης είναι ἡ θεωρία τοῦ σπιριτουαλιστικοῦ Ρεαλισμοῦ, τῆς πνευματικότητας τοῦ ἀπολύτου Ὄντος. ‘Ο ἴδιος ὁ Lachelier στὸ τέλος τοῦ ἔργου του «Ἡ βάση τῆς ἐπαγωγῆς» («Le fondement de l’Induction») γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀληθινὴ Φιλοσοφία